

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО (ПРАВО ОХОРОНИ СЕРЕДОВИЩА)”

(для бакалаврів)

Київ 2019

Підготовлено доцентом кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін А.В. Ковальовим

Затверджено на засіданні кафедри господарського та трудового права (протокол № 7 від 26.02.18)

Схвалено Вченою радою Навчально – наукового Інституту права (протокол № 2 від 28.02.18)

Ковальов А.В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Екологічне право (право охорони середовища)” (для бакалаврів). — К.: «Вид. дім «Персонал», 2019. — 37 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Екологічне право (Право охорони середовища)» містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи, а також список літератури.

© А. В. Ковальов, 2019
© ПрАТ «ВНЗ» МАУП, 2019
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2019

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

Мета СРС - сприяти засвоєнню у повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС - засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

СРС забезпечується навчально-методичним комплексом дисципліни «Екологічне право (Право охорони середовища)», методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з екологічного права.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

"ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО (ПРАВО ОХОРОНИ СЕРЕДОВИЩА)"

№ пор.	<i>Назва змістового модуля і теми</i>
	<p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА</p> <p>1 Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права</p> <p>2 Екологічні правовідносини</p> <p>3 Джерела екологічного права</p> <p>4 Право власності на природні ресурси. Право природокористування</p> <p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА ПРАВА ОХОРОНИ СЕРЕДОВИЩА</p> <p>5 Правовий режим використання, відновлення та охорони земель</p> <p>6 Правовий режим використання та охорони надр</p> <p>7 Правовий режим використання, відтворення та охорони вод</p> <p>8 Правова охорона атмосферного повітря</p> <p>9 Правовий режим використання, відтворення, захисту та охорони лісів</p> <p>10 Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного і рослинного світу</p>
	Разом годин: 90

ЗМІСТ
ДИСЦИПЛІНИ
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО (ПРАВО ОХОРОНИ СЕРЕДОВИЩА)”

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Тема 1. Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права

Історичні етапи розвитку взаємодії людини та навколишнього природного середовища.

Історія становлення та розвитку екологічного права як галузі права.

Поняття екологічного права як комплексної галузі права, його предмет і методи правового регулювання. Екологічне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Принципи екологічного права: поняття, ознаки, види. Поняття та види функцій екологічного права як галузі права. Загальна характеристика інститутів екологічного права. Місце екологічного права у правовій системі України. Система екологічного права як галузі права.

Питання для самоконтролю

1. Екологічне право як комплексна галузь права.
2. Екологічне право як наука і навчальна дисципліна.
3. Особливості предмета і об'єкта екологічного права.
4. Структура екологічного права, основні елементи.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Сучасна екологічна політика України.
2. Система екологічного законодавства України.

Тестові завдання

1. Що складає предмет екологічного права?

- А) екологічні закономірності;
- Б) екологічні правовідносини;
- В) екологічні інтереси;
- Г) екологічні джерела.

2. Джерелами екологічного права є:

- А) закони;
- Б) норми;
- В) правила;
- Г). постанови;
- Д) кодекси.

3. Який закон України є провідним у системі законодавства?

- А) про природно-заповідний фонд;
- Б) про екологічну експертизу;
- В) про охорону навколишнього природного середовища.

Література [11; 12; 18-23; 90]

Тема 2. Екологічні правовідносини

Поняття й ознаки правовідносин у галузі екології. Види екологічних правовідносин. Суб'єкти екологічного права: поняття, ознаки, види. Поняття й ознаки об'єктів екологічного права. Класифікація об'єктів екологічного права. Загальна характеристика інтеграційних об'єктів екологічного права. Диференційні об'єкти екологічного права: поняття, ознаки та види. Загальна характеристика комплексних об'єктів екологічного права. Зміст екологічних правовідносин та їх особливості. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин (юридичні факти в екологічному праві): поняття, ознаки та критерії класифікації.

Питання до самоконтролю

1. Поняття та класифікація екологічних правовідносин
2. Поняття та зміст екологічних правовідносин.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

Екологічні права та обов'язки громадян.

Тестові завдання

1. Диференційні об'єкти екологічного права:

А) ліси;

Б) окремі дерева;

В) окремі тварини;

Г) заповідники.

2. Інтеграційні об'єкти екологічного права:

А) навколишнє природне середовище;

Б) окремі населені пункти;

В) окремі підприємства;

Г) життя та здоров'я людей;

Д) тваринний світ.

Тема 3. Джерела екологічного права

Поняття й ознаки джерел екологічного права. Система джерел екологічного права.

Нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Конституція України як основне джерело екологічного права. Загальна характеристика

Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища як джерела екологічного права України».

Закони України як джерела екологічного права: поняття й види.

Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел екологічного права. Загальна характеристика екологічних стандартів і відомчих нормативно-правових актів як джерел екологічного права.

Види джерел екологічного права. Загальна характеристика диференційних джерел екологічного права. Інтеграційні джерела екологічного права: поняття й види. Загальна характеристика комплексних джерел екологічного права України.

Питання для самоконтролю

1. Конституція України як основне джерело екологічного права.
2. Загальна характеристика Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища як джерела екологічного права України.
3. Закони України як джерела екологічного права: поняття й види.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Інтеграційні джерела екологічного права: поняття й види.
2. Загальна характеристика комплексних джерел екологічного права України.

Тестові завдання

1. До інтегрованих джерел екологічного права належать:

- А) Конституція України;
- Б) Закон України «Про екологічну експертизу»;
- В) Земельний Кодекс;
- Г) Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Д) Закон України «Про природно-заповідний фонд».

2. Джерела екологічного права:

- А) колективний договір;
- Б) закони;
- В) правила внутрішнього трудового розпорядку;
- Г) рішення місцевого суду.

Література [11; 12; 18-23; 88]

ТЕМА 4. Право власності на природні ресурси. Право природокористування.

Поняття та форми права власності на природні ресурси. Правовідносини власності на природні ресурси.

Суб'єкти і об'єкти права власності на природні ресурси. Суб'єкти права державної власності на землю та інші природні ресурси. Суб'єкти права комунальної власності на природні ресурси. Суб'єкти права приватної власності на природні ресурси.

Зміст права власності на природні ресурси.

Поняття, принципи і види права природокористування. Постійне та тимчасове природокористування. Зміст права природокористування.

Суб'єкти і об'єкти права природокористування.

Питання для самоконтролю

1. Поняття і форми права власності на природні ресурси.
2. Види суб'єктів і об'єктів права власності на природні ресурси.
3. Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси.
4. Поняття, принципи і види права природокористування.
5. Об'єкти і суб'єкти права природокористування.
6. Права і обов'язки природокористувачів.

7. Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Суб'єктивне і об'єктивне розуміння права власності на природні ресурси.
2. Забезпечення права власності на природні ресурси.

Тестові завдання

1. Сукупність повноважень конкретних суб'єктів з володіння, користування та розпорядження природними ресурсами, що їй належать:

- А) об'єктивне право власності на природні ресурси;
- Б) суб'єктивне право власності на природні ресурси;
- В) право природокористування.

2. Об'єктом права власності можуть бути:

- А) абсолютно всі природні об'єкти;
- Б) тільки ті об'єкти, які є відносно стабільними;
- В) тільки ті, що підлягають індивідуалізації.

3. Згідно з Конституцією України існують такі форми права власності на природні ресурси:

- А) державна, колективна, приватна;
- Б) державна, комунальна, приватна;
- В) загальнодержавна, приватна, власність народу України;

Г) власність народу України, державна, комунальна, приватна.

4. У приватній власності за чинним законодавством можуть знаходитися:

А) земельні ділянки сільськогосподарського призначення;

Б) замкнені природні водойми загальною площею до 3 га;

В) підземні сховища нафти та продукти її переробки;

Г) будь-які об'єкти тваринного світу, в тому числі занесені до Червоної книги.

5. Які повноваження мають суб'єкти права власності на природні ресурси:

А) право на володіння;

Б) факультативне право;

В) право розпорядження.

6. Виключною правомочністю власника є:

А) володіння;

Б) користування;

В) розпорядження;

Г) використання.

7. Право власності на природні ресурси, яке не передбачено законодавством України:

- А) приватна;
- Б) державна;
- В) колективна;
- Г) комунальна.

8. Об'єктивне право власності на природні ресурси це система норм:

- А) адміністративного законодавства;
- Б) аграрного законодавства;
- В) водного законодавства;
- Г) цивільного законодавства.

9. Суб'єктивне право власності на природні ресурси посвідчується:

- А) сертифікатом;
- Б) державним актом на право власності;
- В) рішенням правління акціонерного товариства, с.-г. кооперативу.

10. Не може бути змістом права власності на природні ресурси:

- А) право володіння;
- Б) право користування;
- В) право розпорядження;
- Г) право управління.

11. Методи забезпечення права власності на природні ресурси:

- А) цивільно-правові;
- Б) методи переконання і примусу;
- В) заохочення (подяка, цінний подарунок тощо).

12. Форми охорони права власності на природні ресурси:

- А) нормативно-регулятивна;
- Б) дотримання технологічної дисципліни;
- В) збереження майна власника.

13. Україна за межами її території:

- А) може мати земельні ділянки на праві державної власності;
- Б) не може мати земельних ділянок;
- В) може тільки орендувати земельні ділянки.

14. Право власності на природні ресурси припиняється:

- А) внаслідок укладення договору дарування;
- Б) унаслідок конфіскації;
- В) унаслідок складання заповіту.

Задача № 1

До суду надійшла заява селянської спілки «Наука» про скасування рішення сільської Ради народних депутатів про передачу у власність

громадянам Петренку і Горбаченку 320 га для ведення фермерського господарства.

У позовній заяві зазначалося, що згідно з рішенням сільської Ради народних депутатів гр. Петренку було передано 180 га, а гр. Горбаченку - 140 га. Зазначені громадяни раніше в колгоспі не працювали, проживають у райцентрі, кілька років тому займали керівні посади у райагропромі. Для ведення фермерського господарства їм передано у власність більшу частину землі, що була у колгоспі, який реорганізовано в селянську спілку «Наука». Так, до її складу входить 125 осіб працюючих та 50 осіб колишніх колгоспників пенсійного віку. На їхню долю припадає всього 310 га орної землі. До того ж гр. Петренку передано ставок, частина якого розташована на 3, 2 га землі, що використовується як рибогосподарський розплідник, інша ж частина використовувалась для літнього відпочинку селян.

Визначити коло суспільних відносин. Обґрунтувати правомірність рішення сільської Ради народних депутатів. Вирішити справу.

Задача № 2

Державне спеціалізоване підприємство «Гео» звернулося до сільської Ради народних депутатів за дозволом на проведення розвідувальних робіт на землях, які закріплені відповідно за сільськогосподарським підприємством «Україна», колективним сільськогосподарським підприємством «Колос» та природним заповідником.

Голова сільської Ради народних депутатів погодився дати дозвіл на проведення розвідувальних робіт на строк до 1,5 року і заявив, що спеціалізоване підприємство «Гео» поставить необхідні матеріали для будівництва клубу.

Отримавши дозвіл, підприємство «Гео» розпочало свою роботу. Підприємство, поставивши будівельні матеріали, достроково провело розвідувальні роботи. По закінченні проведення розвідувальних робіт до

суду з позовом до підприємства «Гео» звернувся керівник сільськогосподарського) підприємства «Україна» про відшкодування збитків, завданих унаслідок забруднення земельних ділянок та несвоєчасним приведенням їх у стан, непридатний для використання за призначення.

Визначити коло правовідносин. Вирішити справу.

Література [11-13; 18-23; 31; 32; 37; 57; 67; 73]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА ПРАВА ОХОРОНИ СЕРЕДОВИЩА

ТЕМА 5. Правовий режим використання, відновлення та охорони земель

Земля як об'єкт інтеграційного та диференційованого правового регулювання. Категорії земель за земельним законодавством.

Державне управління і контроль у сфері використання земельних ресурсів. Державна реєстрація прав на землю. Функції та повноваження Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель.

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення. Правовий режим земель несільськогосподарського призначення.

Передача земель у власність, надання їх у користування. Правова охорона земель. Норми рекреаційної завантаженості.

Питання для самоконтролю

1. Категорії земель за земельним законодавством.
2. Право на землю в Україні (право власності, право користування і право земельного сервітуту).
3. Набуття, реалізація та припинення права на землю.
4. Правова охорона земель.
2. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.
3. Моніторинг земель та державний земельний кадастр.

4. Справляння плати за землю в Україні.
5. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правова охорона земель як об'єкта природного середовища.
2. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам.

Тестові завдання

- 1. Громадяни та юридичні особи, винні в порушеннях земельного законодавства несуть:**

- А) цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність;
- Б) тільки кримінальну відповідальність;
- В) цивільну та адміністративну відповідальність.

- 2. Державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону земель здійснює:**

- А) державна інспекція з контролю за використанням та охороною земель і її територіальні органи;
- Б) державна екологічна інспекція та її територіальні органи;
- В) державна служба охорони родючості ґрунтів та її територіальні органи.

Задача № 1

Під час перевірки дотриманням законодавства про використання природних

ресурсів встановлено, що виробниче об'єднання «Азот» на виробничі потреби забирає з ріки Дніпро 25000 м³ води на добу та використовує для побудови технологічних систем 10000 м³ повітря.

При перевірці старший інспектор охорони навколишнього

природнього середовища також виявив, що упродовж року виробниче об'єднання скинуло забруднюючих речовин 500 т понад затвердженого нормативу.

На підставі матеріалів перевірки обласна державна адміністрація винесла рішення про припинення діяльності виробничого об'єднання.

Директор ВО «Азот» оскаржив рішення облдержадміністрації до арбітражного суду. В позовній заяві він зазначив, що об'єднання неодноразово зверталося до спеціально уповноважених органів про видачу дозволів на використання природних ресурсів та скид забруднюючих речовин.

Начальник держуправління охорони навколишнього природного середовища в суді пояснив, що управління не давало дозволу на використання природних ресурсів з причини відсутності на виробничому об'єднанні приладів контролю за кількістю та якістю використаних природних ресурсів.

Які відносини склалися? Схарактеризувати зміст даного природокористування. Вирішити справу.

Задача № 2

Рішенням Черкаської обласної ради народних депутатів акціонерному товариству «Азот» для будівництва бази відпочинку було надано земельну ділянку розміром 3 га. Через відсутність підрядника база не була побудована. Наказом директора заводу 1 га землі було передано меблевому комбінату для будівництва бази відпочинку і 2 га відведено своїм робітникам і службовцям під будівництво індивідуальних дач.

Головний державний інспектор з використання і охорони земель області, вважаючи, що має місце порушення земельного законодавства, вніс подання обласній Раді народних депутатів про вилучення земельної ділянки у заводу.

Обласна Рада народних депутатів відмовила у винесенні такого

рішення, вважаючи, що мета використання земельної ділянки не змінилася, а тому юридичних підстав для цього немає.

Дайте характеристику цим правовідносинам. Розкрийте повноваження органів управління в галузі екології, що задіяні у цьому казусі.

Література [4; 6; 13; 29; 30; 44; 47; 54; 59]

ТЕМА 6. Правовий режим використання та охорони надр

Поняття надр. Надра як об'єкт правового регулювання, використання та охорони.

Право користування надрами та його види. Управління у галузі використання і охорони надр. Правова охорона надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Питанням для самоконтролю

1. Законодавство про надра.
2. Право користування надрами. Порядок надання надр у користування.
3. Правова охорона надр і земель, наданих для користування.
4. Державний нагляд і контроль у галузі використання і охорони надр.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Гірничі правовідносини, поняття, види, підстави виникнення, зміни і припинення.
2. Проблеми правового забезпечення відносин надрокористування.

Тестові завдання:

1. Надра – це:

- А) частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння;
- Б) частина природного середовища, що становить об'ємно-площинний

простір, розташований під поверхнею суші та дном водних об'єктів у межах території України.

2. Суб'єкти права користування надрами:

- А) підприємства, установи, організації;
- Б) іноземні, юридичні особи та громадяни;
- В) громадяни які не володіють загальною правосуб'єктністю.

3. Види права користування надрами:

- А) постійне користування;
- Б) тимчасове (довгострокове - 20 років, короткострокове - 5 років);
- В) користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення.
- Г) користування надрами для видобування корисних копалин приватного значення.
- Д) користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

Задача № 1

При підготовці і розгляді матеріалів про надання земельних ділянок про розміщення залізничної колії стало відомо, що два сільськогосподарських підприємства, через землі яких повинна бути прокладена залізниця, не дають згоди на вилучення у них необхідних земельних ділянок. У зв'язку з цим обласна Рада народних депутатів відмовила управлінню дороги в наданні цих земель і запропонувала переглянути проект будівництва з таким розрахунком, щоб він не порушував прав суб'єктів земельних правовідносин.

Міністерство транспорту України, вважаючи таке рішення обласної Ради необгрунтованим, звернулося зі скаргою до Кабінету Міністрів України про скасування рішення обласної Ради народних депутатів.

За клопотанням організації віруючих української християнської церкви м. Умані про виділення земельної ділянки для будівництва храму, районна

Рада народних депутатів прийняла рішення про передачу в колективну власність цієї ділянки на території Софіївського парку.

Педагогічний колектив Уманського сільськогосподарською інституту звернувся з позовом до суду про скасування цього рішення, зазначивши, що новий директор Інституту дав згоду на передачу у власність ділянки без урахування думки педагогічного колективу. В обґрунтуванні позову колектив зазначив, що Софіївський парк входить у межі земель інституту ще з 1972 року з моменту його створення й отримання земельної ділянки у користування. Крім того, Софіївський парк є пам'яткою садово-паркового мистецтва, а інститут має зареєстроване в установленому порядку охоронне зобов'язання і впродовж всього строку користування сумлінно його виконує. Передача ділянки у колективну власність організації на території парку для зазначеної цілі призведе до порушення режиму його охорони та збереження.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [1-13; 18-23; 29; 32; 43; 44; 47; 53; 64]

ТЕМА 7. Правовий режим використання, відтворення та охорони вод

Води як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони. Класифікація водних ресурсів. Право водокористування та його види. Управління і контроль у галузі використання, відтворення та охорони вод. Правова охорона вод. Відповідальність за порушення водного законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Право власності на води.
2. Види права водокористування. Державний водний кадастр.
3. Права і обов'язки водокористувачів.
4. Особливість використання і охорони земель водного фонду.
5. Платежі за спеціальне використання водних ресурсів та користування

водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту.

6. Відповідальність за порушення водного законодавства.
7. Правова охорона вод і земель водного фонду.
8. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення та охорони вод.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Національна програма екологічного оздоровлення водних басейнів України.
2. Загальна характеристика водного фонду України та його склад.

Тестові завдання

1. Склад водного фонду:

- А) поверхневі води, природні водойми (озера), водотоки, штучні водойми;
- Б) води для забезпечення природно-заповідного фонду;
- В) внутрішні морські води та територіальне море;
- Г) річні та морські води для технічного призначення;
- Д) підземні води та джерела.

2. Водні об'єкти загальнодержавного значення:

- А) поверхневі води, що використовуються приватним, підсобним господарством;
- Б) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в одній області.
- В) внутрішні морські води та територіальне море.

3. Користування водними об'єктами для потреб сільського та лісового господарства здійснюється:

- А) у порядку загального водокористування;
- Б) у порядку спеціального водокористування;
- В) у порядку, визначеному гідротехнічною меліорацією.

Задача № 1

Виробнича фірма "Україна" уклала угоду про сумісну діяльність з

лісгоспом, згідно з якою вона надавала необхідне технічне обладнання для створення лісгоспом цеху з виробництва офісних меблів, а останній надав частину лісових угідь для розміщення та будівництва дачного поселення для робітників фірми.

За розпорядженням президента фірми працівники Петренко і Іваненко вирубали частину дерев та чагарників для проведення будівельних робіт.

Начальник регіональної інспекції Державного управління екологічної безпеки розцінив цей факт, як порушення лісового законодавства, і склав позов до суду про визнання цієї угоди недійсною та відшкодування збитків, заподіяних лісовому господарству незаконною вирубкою 245 дерев до ступеня припинення росту та направив відповідні матеріали до органів прокуратури для порушення кримінальної справи за ст. 160 Кримінального кодексу України.

Своєю чергою, фермер Давиденко висунув позов до фірми з вимогою усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою, відшкодування збитків та недержаного доходу внаслідок самовільного складування зрубленої деревини на належних йому землях, суміжних із лісовими угіддями лісництва.

Отримавши матеріали попереднього слідства, суддя об'єднав їх із цивільним позовом у єдине судове провадження і залучив до справи експертів та спеціалістів лісового господарства.

Визначити коло учасників судового процесу.

Вирішити справу.

Задача № 2

Громадянин Василенко Л.М. звернувся зі скаргою в прокуратуру на місцеве державне управління охорони навколишнього природного середовища, яке, на його думку, винне у перекрученні екологічної інформації. Зокрема, дані його екологічного бюлетеня, які були опубліковані три місяці тому в місцевій пресі, характеризують екологічну

обстановку міста цілком сприятливою для проживання.

Однак, як стало згодом відомо з повідомлень місцевого радіо, тільки завод хімічних реактивів через застаріле обладнання щоденно викидає в навколишнє природне середовище близько п'ятнадцяти видів шкідливих речовин і сполук, які перевищують гранично допустимі концентрації у 20-40 разів: окислів азоту в 45 разів, міді - 38, олова - 29, свинцю - 36 разів. Аналогічні факти приводилися і у виступі головного санітарного лікаря міста на сесії міської Ради народних депутатів. Крім того, вказувалося на різке збільшення захворюваності населення унаслідок погіршення екологічної обстановки в місті.

Визначте характер правовідносин, що склалися. Про захист яких екологічних прав йдеться у даному казусі? Коротко схарактеризуйте їх. Вирішіть справу по суті висунутих вимог.

Література [1-12; 18-23; 25; 29; 32; 36; 40; 49; 61; 64; 66]

ТЕМА 8. Правова охорона атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря та його функції.

Правові заходи охорони атмосферного повітря.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Особливості майнової відповідальності за порушення атмосферного законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Поняття атмосферного повітря як об'єкту екологічного права та особливості атмосферного повітря.
2. Стандартизація та нормування в галузі охорони атмосферного повітря.
3. Системи заходів охорони атмосферного повітря.

4. Види юридичної відповідальності у галузі охорони атмосферного повітря.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правовий режим атмосферного повітря як об'єкта природи та його особливості.
2. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря.

Тестові завдання

1. Ознаками атмосферного повітря є:

- А) складова земельного середовища;
- Б) виконує функції життєзабезпечення;
- В) складова НПС;
- Г) практична невичерпність;
- Д) атмосферне повітря - природна суміш газів.

2. Система нормативів атмосферного повітря:

- А) нормативи якості атмосферного повітря;
- Б) гранично допустимі рівні впливу фізичного та біологічного на стан атмосферного повітря;
- В) гранично допустимі викиди забруднюючих речовин стаціонарних джерел.
- Г) технологічні норми допустимих викидів забруднюючих речовин не встановлюються.

3. Заходи охорони атмосферного повітря за видами негативного впливу:

- А) організаційно-попереджувальні заходи;
- Б) заходи охорони атмосферного повітря від шкідливих біологічних впливів;
- В) заходи охорони атмосферного повітря від хімічного забруднення;

Г) заходи охорони атмосферного повітря від радіоактивного забруднення.

Задача № 1

Виробничо-наукова фірма «Поліський кришталь» запровадила нові технологічні системи, устаткування по знешкодженню токсично-небезпечних викидів і скидів у навколишнє природне середовище та ввела в експлуатацію цех по знешкодженню шкідливих відходів виробництва, що дало можливість суттєво знизити забруднення стану навколишнього природного середовища.

З урахуванням цих обставин президент фірми видав наказ про припинення внесення плати за лімітовані викиди і скиди забруднюючих речовин та інші шкідливі впливи на навколишнє і виробниче середовище.

По завершенні терміну подання звіту про наслідки господарської діяльності за поданням начальника регіональної екологічної інспекції Державного управління екологічної безпеки, установою банку в безакцентному порядку були стягнуті кошти із фірми у межах, зазначених ліцензією (дозволом) на скиди і викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище. Крім цього, із фірми додатково були стягнуті екологічні платежі як за понадлімітне забруднення навколишнього природного середовища, беручи до уваги відмову фірми від оплати визначених дозволом платежів.

Фірма звернулася із позовом до господарського суду про повернення незаконно сплачених платежів.

До заяви додано обґрунтування відмови від оплати платежів та висновки незалежної еколого-експертної групи, які посвідчують факти екологічно безпечної діяльності фірми.

Визначити коло учасників господарського процесу.

Вирішити справу.

Література [11-12; 18-23; 88]

ТЕМА 9. Правовий режим використання, відтворення, захисту та охорони лісів

Ліс як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Право власності на об'єкти лісового фонду. Право лісокористування. Види лісокористувань. Управління у галузі використання, відтворення та охорони лісів. Правові основи організації відновлення лісів і лісорозведення. Правова охорона і захист лісів. Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Загальні положення лісового законодавства в Україні. Право власності на ліси в Україні (загальна характеристика).
2. Право лісокористування і землекористування на землях лісового фонду.
3. Права та обов'язки лісокористувачів.
4. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення і охорони та захисту лісів. Плата за використання лісових ресурсів і користування землями лісового фонду.
5. Правова охорона лісів і земель лісового фонду.
6. Відповідальність за порушення лісового законодавства і законодавства про рослинність.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Право власності на ліси та право користування лісами.
2. Державний облік лісів та лімітування їх у галузі використання.

Тестові завдання

1. Класифікація земель лісового господарства за призначенням:

- А) землі лісогосподарського призначення;
- Б) земельні лісові ділянки;
- В) державні лісові ділянки;
- Г) лісові ділянки.

2. Категорії лісів:

- А) ліси для вирубки та побудови;
- Б) захисні ліси;
- В) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- Г) природоохоронні ліси, парки (історично-культурного призначення);
- Д) експлуатаційні ліси.

Задача № 1

Одержавши земельну ділянку площею 0,20 га в селі Берестівка Бородянського району Київської області для ведення особистого підсобного господарства, громадянин Єршов уклав письмовий договір з громадянином Рябченком, за яким передав останньому у користування земельну ділянку. Угодою передбачено, що Рябченко буде передавати Єршову половину зібраного врожаю. Укладання такого договору Єршов пояснював своєю хворобою, яка не дає йому можливості особисто обробляти земельну ділянку.

Через два місяці Рябченко за згодою Єршова побудував на цій земельній ділянці теплицю.

Сільська Рада народних депутатів винесла рішення про вилучення із користування Єршова земельної ділянки.

Єршов звернувся зі скаргою до суду.

*Визначити коло правовідносин Чи підлягає позов задоволенню?
Вирішити справу.*

Література [11; 12; 18-23; 88]

ТЕМА 10. Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного та рослинного світу

Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Тваринний світ як об'єкт права власності. Право використання тваринного світу. Правове регулювання мисливства та рибальства. Реалізація права на полювання. Управління у галузі використання,

відтворення і охорони тваринного світу. Правова охорона тваринного світу. Поняття рослинного світу. Рослинний світ як об'єкт права власності.

Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони, використання та відтворення тваринного і рослинного світу.

Питання для самоконтролю

1. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони
2. Право використання тваринного світу: його форми та види.
3. Управління у галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу.
4. Правова охорона тваринного світу.
5. Державний кадастр тваринного світу.
6. Правове регулювання полювання, рибальства та інших видів використання тваринного світу.
7. Рослинний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони.
8. Правовова охорона рослинного світу.
9. Відповідальність за порушення законодавства про тваринний та рослинний світ.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

Правове регулювання тваринного світу. Використання об'єктів.

Тестові завдання

1. Об'єкти тваринного світу, що підлягають правовій охороні:

- А) дикі тварини;
- Б) частини диких тварин (роги, шкіра);
- В) продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск);
- Г) окремі категорії об'єктів тваринного світу, що знаходяться у живому стані.

2. Види використання об'єктів тваринного світу:

- А) мисливство;
- Б) використання у промислових та торговельних цілях;
- В) рибальство;
- Г) використання об'єктів.

3. Функції державного управління:

- А) державний облік у галузі використання об'єктів тваринного світу;
- Б) моніторинг тваринного світу;
- В) реалізація об'єктів тваринного світу;
- Г) розподіл та перерозподіл об'єктів тваринного світу;
- Д) лімітування у галузі використання об'єктів тваринного світу.

Література [11; 12; 18-23; 88]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України // ВВР України.— 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змін. і допов. станом на 15.03. 2016 р.)
2. Декларація про державний суверенітет від 16.07.90 р. // ВВР України. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
3. Закон України "Гірничий закон України" від 06.10.99 р. № 1127-ХІУ; Закон України "Про бджільництво" від 22.02.2000 р. № 1492-III.
4. Закон України "Про видобування і переробку уранових руд" від 19.11.97 р. № 645/97-ВР
5. Закон України "Про виключну (морську) економічну зону України" від 16.05.95 № 162/95-ВР.
6. Закон України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції"

від 14.01.2000 р. № 1393-ХІУ.

7. Закон України "Про відходи" від 05.03.98 № 187/98-ВР.

8. Закон України "Про державну експертизу землепорядної документації" від 17.06.04 р. № 1808-ІУ.

9. Закон України "Про екологічний аудит" від 24.06.04 р. № 1862-ІУ.

10. Закон України "Про екологічну експертизу" від 09.02.95 р. № 45/95-ВР.

11. Закон України «Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки» від 03.03.05 р. № 2455-ІУ.

12. Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" від 21.09.2000 р. № 1989-ІІІ.

13. Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки" від 20.04.04 р. № 1692-ІУ.

14. Закон України "Про захист конституційних прав громадян на землю" від 20.01.05 р. № 2375-ІУ.

15. Закон України "Про землеустрій" від 22.05.03 р. № 858-ІУ.

16. Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" від 13.07.2000 р. № 1908-ІІІ.

17. Закон України "Про курорти" від 05.10.2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 50. — Ст. 435.

18. Закон України "Про меліорацію земель" від 14.01.2000 р. № 1389-ХІУ.

19. Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 22.02.2000 р. № 1478-ІІІ // ВВР України. — 2000. — № 18. — Ст. 132.

20. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.97 р. ВВР України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

21. Закон України "Про оренду землі" від 06.10.98 р. № 161-ХІУ.
22. Закон України "Про особисте селянське господарство" від 15.05.03 р. № 742-ІУ.
23. Закон України "Про охорону археологічної спадщини" від 18.03.04 р. № 1626-ІУ.
24. Закон України "Про охорону земель" від 19.06.03 р. № 962-ІУ.
25. Закон України "Про охорону культурної спадщини" від 08.06.2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 39. — Ст. 333.
26. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.91 р. № 1264-ХІІ // ВВР України. — 1991.— № 41. — Ст. 545.
27. Закон України "Про оцінку земель" від 11.12.03 р. № 1378-М.
28. Закон України "Про питну воду та водопостачання" від 10.01.02 р. // Голос України. — 2002. — 26 берез.
29. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 27.02.91 р. № 791 а – ХІІ.
30. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.92 р. № 2456-ХІІ // ВВР України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.
31. Закон України "Про розмежування земель державної та комунальної власності" від 05.02.04 р. № 1457-М.
32. Закон України "Про рослинний світ" від 09.04.99 р. № 591-ХМ // 1999. — № 22-23. — Ст. 198.
33. Закон України "Про тваринний світ" від 03.03.93 р. № 3041-ХІІ // ВВР України. — 2002. — № 14. — Ст. 97; Закон України "Про фермерське господарство" від 19.06.03 р. № 973-М.
34. Закон України "Про Червону книгу України" від 07.02.02 р. № 3055-ІІІ // ВВР України. — 2002. — № 30. — Ст. 201; Водний кодекс України від 06.06.95 р. № 213/95-ВР // Голос України. — 1995. — 20 лип.

35. Земельний кодекс України від 25.10.01 р. № 2768-III // Уряд. кур'єр. — 2001. — 15 листоп.

36. Кодекс України "Про надра" від 27.07.94 р. № 132/94-ВР // Голос України. — 1994. — 31 серп.

37. Лісовий кодекс України від 21.01.94 р. № 3852-XII // Голос України. — 1994. — 13 квіт.

38. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Голос України. — 1997. — 4 лют.

39. Постанова Верховної Ради України "Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища" від 29.10.92 р. № 2751-XII.

40. Постанова Верховної Ради України "Про інформування громадськості з питань, що стосуються довкілля" від 04.11.04 р. № 2169-М.

41. Указ Президента України "Положення про Державний комітет лісового господарства України" від 14.08.2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 33. — С. 41.

42. Указ Президента України "Положення про Державний комітет по земельних ресурсах" від 14.09.2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 38. — С. 6.

43. Указ Президента України "Положення про Державний комітет природних ресурсів України" від 10.02.04 р. // Уряд. кур'єр. — 2004. — 18 лют.

44. Указ Президента України "Положення про Державний комітет України по водному господарству" від 14.07.2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 29. — С. 58.

45. Указ Президента України "Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища" від 10.02.04 р. // Уряд.

кур'єр. — 2004. — 18 лют.

46. Постанова Кабінету Міністрів України "Положення про Державний департамент рибного господарства" від 04.08.2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 32. — С. 205.

47. Постанова Кабінету Міністрів України "Положення про Зелену книгу України" від 29.08.02 р. № 1286 // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 36. — Ст. 1692.

48. Постанова Кабінету Міністрів України "Про вилучення (викуп), надання у постійне користування та в оренду земельних ділянок для суспільних та інших потреб, погодження місць розташування об'єктів та зміну цільового призначення земель" від 22.09.04 р. № 1249.

49. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин" від 12.09.97 р. № 1014.

50. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів" від 17.09.96 р. № 1147.

51. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів" від 31.03.04 р. № 427.

52. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них" від 08.05.96 р. № 486.

53. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України" від 23.04.96 р. № 449.

54. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" від

02.10.03 р.

55. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил відновлення лісів і лісорозведення" від 16.01.96 р. № 97.

56. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил відпуску деревини на пні в лісах України" від 29.07.99 р. № 1378.

57. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил заготівлі живиці в лісах України" від 08.02.96 р. № 185.

58. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок" від 16.05.96 р. № 535.

59. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю" від 20.01.97 р. № 44.

60. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення і надання у постійне користування земельних ділянок для суспільних потреб" від 21.01.05 р. № 20-р.

61. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення та надання в оренду земельної ділянки" від 08.10.04 р. № 716-р.

63. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення та надання у постійне користування земельної ділянки" від 13.07.04 р. № 476-р.

64. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про погодження передачі земельної ділянки у власність" від 13.07.04 р. № 475-р.

65. Наказ Держводгоспу України (МЕко) "Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації" від 29.12.01 р. № 290.

66. Наказ Держкомзему України "Про затвердження Порядку

видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок" від 04.01.05 р. № 1.

67. Наказ Держкомлісгоспу України, Мінфіну, Мінекономіки, Мінекобезпеки України, ДПА України "Про затвердження Інструкції про механізм справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду" від 15.10.99 р. № 91/241/129/236/ 565.

68. Наказ Держкомлісгоспу України, МВС України "Про підвищення ефективності взаємодії органів внутрішніх справ та державних органів лісового господарства з питань охорони лісів" від 26.12.03 р. № 211/1637.

69. Наказ Держкомприродресурсів України "Про затвердження Переліку документів, які додаються до заяви про отримання спеціальних дозволів на користування надрами" від 17.05.04 р. № 33.

70. Наказ Мінекобезпеки України, ДПА України "Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища" від 19.07.99 р. № 162/379.

71. Наказ Мінекоресурсів України "Про затвердження Інструкції про встановлення лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря" від 10.10.2000 р. № 161.

72. Наказ Мінекоресурсів України "Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля" від 27.02.02 р. № 88.

73. Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації" від 18.12.03 р. № 169.

74. Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про порядок опломбування або опечатування підприємств, окремих їх цехів (дільниць) і одиниць обладнання у разі обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів" від 15.09.04 р.

75. Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля" від 18.12.03 р. № 168.

76. Наказ Мінприроди України "Про затвердження Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок" від 05.11.04 р. № 434.

Додаткова

77. Андрейцев В. І. Екологічне і земельне право України: практикум для студ. юрид. вузів і ф-тів. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.

78. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій у схемах (Загальна частина). — К.: Вентурі, 1996. — 208 с.

79. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч.-практ. посіб. — К.: Істина, 1999. — 319 с.

80. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: навч. та наук.-практ. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.

81. Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.

82. Баймуратов М. А., Досковский В. Г. Международно-правовой режим континентального шельфа. — Одесса, 2001.

83. Баймуратов М. А. Правовой статус континентального шельфа и способы его разграничения. — Одесса, 2000.

84. Балюк Г. І. Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-та імені Тараса Шевченка, 1997. — 196 с.

85. Гетьман А.П. Екологічне право. – Х., 2014. - С. 456.

86. Екологічне право: підручник / [за ред. А. П. Гетьмана]. – Х.: Право, 2013.– 432 с.

87. Екологічне право: підручник / [за ред. А. П. Гетьмана]. – Х.: Право, 2013. – 432 с.

88. Екологічне право: підручник /[за ред. А. П. Гетьмана].– Х.: Право, 2016. – 487 с.

90. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. – К.: Алерта, 2012. – 216 с.